

**UK PEDAGOGICKÁ
FAKULTA**

**Katedra občanské výchovy a
filozofie**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Inflace a její vývoj v České republice

Autor: Jaroslav Lexa

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Milena Tichá, CSc.

Rok: 2010

Prohlášení:

Tímto prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, s použitím odborné literatury a internetových zdrojů, uvedených v seznamu literatury, který je součástí této práce.

V Praze dne 10.6.2010

Jaroslav Lexa

Poděkování:

Rád bych poděkoval paní PhDr. Mileně Tiché CSc. za vedení mé bakalářské práce a vstřícný přístup při konzultacích.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Obecně o inflaci	6
3	Situace v České republice	15
3.1	Vývoj inflace v České republice od roku 1993.....	15
3.1.1	Rok 1996.....	16
3.1.2	Cílování inflace v České republice	17
3.1.3	Rok 1998 a 1999	21
3.1.4	Rok 2000.....	26
3.1.5	Rok 2003.....	29
3.1.6	Rok 2004.....	31
3.1.7	Rok 2008.....	33
3.1.8	Vyhodnocení cílování inflace po 10 letech jejího užívání.....	35
4	Závěr	37
5	Seznam použité literatury :	38
6	Anotace	39
7	Přílohy.....	40

1 Úvod

Cílem této práce je především podat přehled o vývoji míry inflace v České republice za celou dobu jejího trvání tj. od rozdělení ČSFR k 1.1.1993.

Nicméně v první části práce se budu věnovat obecným aspektům vztahujícím se k inflaci jako takové. Zmíním se o tom, co inflace je, jak se zjišťuje její míra a také jak vůbec vzniká. Dále budu pojednávat o její závažnosti, dopadech a také protiinflační politice.

Ve druhé části práce přejdu ke konkrétním informacím o vývoji míry inflace v naší republice a záležitost s tím souvisejících (tím myslím zejména tzv. cílování inflace). Hodlám se především zaměřit na ty roky, kdy se míra inflace v ČR nějakým způsobem vymykala vůči rokům předchozím i následujícím a také těm, ve kterých naše hospodářství zaznamenalo nějaké významné změny (hospodářská krize či vstup do Evropské unie).

2 Co je to inflace

Co je vlastně inflace? Je to projev ekonomické nerovnováhy, jejíž průvodním jevem je zpravidla vzestup cen. Projevuje se všeobecným růstem cen zboží a služeb, při současném snižování kupní síly peněz (množství peněz roste rychleji, než množství zboží a služeb), v určitém časovém údobí. Zároveň je to proces obnovování rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, v jejímž důsledku dochází k postupné změně cen, přerozdělování důchodů s další řadou ekonomických a sociálních důsledků.

Inflace je jedním z fenoménů vývoje ekonomik, který budí značnou pozornost nejen mezi ekonomy, ale i mezi politiky a obyčejnými lidmi, protože právě fungování dnešní ekonomiky je téměř vždy doprovázeno pomalejším nebo rychlejším růstem cen, zboží a služeb. Inflace je tedy chápána jako něco, co má negativní dopad na život lidí. Vlády a centrální banky proto mají tendence často zasahovat, aby inflaci snížily. Obecně by se dalo říci, že inflace není v posledních letech ve většině vyspělých zemích klíčovým makroekonomickým problémem.

Teoretické základy pro zjišťování míry inflace

Jak jsem uvedl výše, tak inflace především znamená růst všeobecné cenové hladiny, která představuje průměrnou úroveň cen určitého souboru statků v běžném období ve srovnání s cenami určitého vybraného základního období. Můžeme ji popsat jako průměrnou cenovou hladinu v ekonomice. Růst cenové hladiny neznamena, že musí růst ceny všech statků a služeb. Některé z cen mohou stagnovat nebo dokonce i klesat. V průměru však ceny statku a služeb rostou. Při inflaci dochází k poklesu kupní síly peněz, tzn., že pokud ceny rostou, potom si za stejné množství peněz můžeme koupit méně.

Míru inflace zjistíme podle vývoje cenové hladiny a to tak, že se sleduje tempo růstu cenové hladiny.

Matematicky pak změnu cenové hladiny můžeme vyjádřit vzorcem :

$$P'_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_t} \cdot 100$$

P'_t je míra inflace
 P_t je cenová hladina
v roce t
 P_{t-1} je cenová hladina
v roce t -1

Výše zmíněná všeobecná cenová hladina se zjišťuje na základě třech základních cenových indexů:

- index spotřebitelských cen
- index cen výrobců
- deflátor hrubého domácího produktu

Index spotřebitelských cen (CPI)

Je to nejpoužívanější cenový index pro zjišťování inflace. Z měsíčních statistických výsledků statistikové zjišťují ceny určitého koše statků a služeb. Statky a služby jsou zařazovány do koše podle výdajů průměrné domácnosti spotřebovaných v určitém roce. Tento rok je nazýván jako rok základní – výchozí. U nás je za tento rok v současnosti považován rok 1999.

Každý reprezentant má v uvedeném koši svou váhu, určenou podílem výdajů na daný statek. Časem se však faktické výdaje domácností mohou odchýlit od vah použitých v indexu. V takovém případě hovoříme o skryté inflaci.

Index spotřebitelských cen se zjišťuje z koše, který obsahuje cca 800 statků a služeb, jejichž počet se každý rok v koši mění. Tyto statky a služby jsou agregovány do 12 skupin:

1. Potraviny a nealkoholické nápoje
2. Alkoholické nápoje a tabák
3. Odívání a obuv
4. Bydlení , voda energie, paliva
  - Čisté nájemné placené nájemníky v nájemních bytech
  - Úhrada placená v bytech bytových družstev
  - Úhrady služeb spojených s užíváním bytu
  - Hypotetické nájemné
  - Tržní nájemné
  - Elektřina
  - Plyn
  - Vodné, stočné
5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy
6. Zdraví
  - léky

ambulantní lékařská péče
ambulantní stomatologická péče
ústavní zdravotní péče

7. Doprava

nové automobily
ojeté automobily
pohonné hmoty
železniční doprava
silniční osobní doprava městská
silniční osobní doprava meziměstská
letecká doprava
kombinovaná doprava
autotaxi osobní
autotaxi nákladní

8. Pošty a telekomunikace

poštovní služby
telefonní a telefaxová zařízení
telefonické a telefaxové služby

9. Rekreace a kultura

knihy
dovolená s komplexními službami

10. Vzdělávání

11. Stravování a ubytování

12. Ostatní zboží a služby

sociální péče
pojištění
finanční služby
ostatní služby jinde neuvedené

Výpočet CPI je následující: že nejprve se vydělí cena statku ve sledovaném období (tj. roce) cenou tohoto statku v základním období (rok 1999). Tento podíl se pak vynásobí váhou tohoto statku v celém spotřebním koši. Součet všech těchto hodnot dává průměrnou (všeobecnou) cenovou hladinu ve sledovaném období.

Index spotřebitelských cen patří v soustavě cenových indexů vypočítávaných v České republice mezi nejdůležitější indikátory cenového vývoje. Reprezentativním

způsobem měří v časovém vývoji relativní změny konečných spotřebitelských cen zboží a služeb placených obyvatelstvem. Od roku 2007 se vývoj indexu spotřebitelských cen (životních nákladů) sleduje na nových spotřebních koších (soubor reprezentantů včetně vah, které jim jsou přiřazeny). V rámci revize byl upraven výběr cenových reprezentantů, váhový systém, soubor respondentů, metodika zjišťování a způsob výpočtu. Při stanovení metodiky zpracování indexu spotřebitelských cen se vycházelo z požadavků EU, konkrétně Eurostatu. Jejich cílem je harmonizace indexů spotřebitelských cen v rámci EU.

Po právní stránce jsou základem legislativní normy Evropského společenství, na jejichž základě je stanovena metodika sběru dat, výpočtu a následné prezentace.

Index cen výrobců (PPI)

Výpočet PPI vychází ze stejného principu jako výpočet CPI, s tím, že zde opět existuje určitý fixní koš. Tento koš má ale jiné složení než CPI. Český statistický úřad (dále jen ČSÚ) např. sleduje:

1. Indexy cen stavebních prací a stavebních objektů
2. Indexy cen průmyslových výrobců
3. Indexy cen zemědělských výrobců
4. Indexy cen tržních služeb v produkční sféře

PPI je důležitý, poněvadž vypovídá o konkurenceschopnosti jednotlivých výrobců. Navíc změny v PPI se také většinou časem promítají do indexu spotřebitelských cen.

Deflátor hrubého domácího produktu (dále jen HDP)

Jedná se o poslední cenový index. Košem jsou v tomto případě všechny statky, obsažené v daném ukazateli produktu a vahami je podíl daného statku v produktu. V deflátoru HDP jsou zachyceny všechny statky a služby vyprodukované v dané ekonomice. To znamená, že zde neexistuje žádný fixní koš vybraných výrobků. Deflátor je poměr nominálního HDP k reálnému HDP v daném roce.

Rozeznáváme tedy nominální HDP a reálný HDP. Nominální HDP je ohodnocen běžnými cenami sledovaného roku. Reálný HDP je ohodnocen stálými cenami základního roku.

Matematický výpočet je následující:

$$\text{deflátor HDP} = \frac{HDP_{\text{nomin}}}{HDP_{\text{reál}}} \cdot 100$$

HDP_{nomin} je HDP v cenách běžného roku
HDP_{reál} je HDP ve srovnatelných cenách

Rozdíl mezi CPI a deflátozem HDP je následující:

- v deflátoru HDP je zahrnuta mnohem širší skupina statků
- koš statků v deflátoru HDP se každý rok mění, CPI je stejný
- deflátor zahrnuje jen ceny statků vyráběných v dané ekonomice
- CPI zahrnuje ceny statků vyráběných v dané ekonomice i ceny importovaných statků

Míra inflace

„Pomocí výše uvedených cenových indexů zjistíme všeobecnou cenovou hladinu. Inflace se často vyjadřuje jako míra inflace, tzn. procentní změna za nějaké časové období“¹

Například, pokud chceme zjistit meziroční míru inflace například v roce 2008, tak vypočítáme nejdříve všeobecnou cenovou hladinu (pomocí CPI) v roce 2007 a v roce 2008.

Stejně, tak jako index spotřebitelských cen, dá se k výpočtu míry inflace použít index cen výrobců či deflátor HDP.

Příčiny inflace

Z hlediska příčiny se rozlišují tři základní typy inflace :

- poptávková
- nabídková
- setrvačná

---

¹Pavelka, Tomáš. *Makroekonomie – základní kurz*. Slaný: Melandrium, 2006 str. 138

Poptávková inflace

Je způsobena tzv. pozitivním poptávkovým šokem, který může být způsoben vším, „co vede k posunu agregátní poptávky doprava. Jedná se o růst vládních výdajů, růst investičních výdajů firem, růst spotřebních výdajů domácností, zvýšení čistého exportu.“²

Nabídková inflace

Nabídková inflace se často nazývá nákladová. „V tomto případě z důvodů růstu nákladů klesá agregátní nabídka. Křivka krátkodobé agregátní nabídky se posune nahoru (firmy při posunu nákladů budou ochotny nabízet stejné množství produkce pouze za vyšší ceny)“³. Pod pojmem růstu nákladů si můžeme představit například zvýšení nominálních mezd nebo růst světových cen surovin.

Setrvačná inflace

Setrvačná inflace je spojena s inflačním očekáváním. „To znamená, že zaměstnanci při kolektivním vyjednávání o mzdách očekávají určitou míru inflace, banky při stanovování výše úroků z úvěrů očekávají určitou míru inflace ale i firmy při stanovování cen svých výrobků vycházejí z očekávaného nárůstu cen surovin apod.“⁴

Závažnost inflace

Inflaci s ohledem na její závažnosti obvykle dělíme na tři typy :

- mírnou
- pádivou
- hyperinflaci

Mírná inflace

Míra inflace nepřesahuje jednociferné hodnoty. Lidé tudíž mají důvěru v peníze a nebojí se hotovost nebo vklady držet v bankách. Nebrání se uzavírání dlouhodobých smluv v penězích.

---

² Pavelka, Tomáš. *Makroekonomie – základní kurz*. Slaný: Melandrium, 2006 str. 140

³ Pavelka, Tomáš. *Makroekonomie – základní kurz*. Slaný: Melandrium, 2006 str. 141

⁴ Pavelka, Tomáš. *Makroekonomie – základní kurz*. Slaný: Melandrium, 2006 str. 142

Pádívá inflace

Projevuje se dvou až trojčífernými hodnotami roční míry inflace. Lidé již přestávají věřit penězům a snaží se je co nejvíce investovat. Z tohoto důvodu také ve smluvních vztazích dochází ke změnám, tzv. indexaci, což znamená, že nově uzavírané smlouvy obsahují inflační dodatky, jako růst mezd podle inflace, růst cen statků, úrokové míry v bance podle inflace apod..

Hyperinflace

Míra inflace dosahuje hodnot stovek či tisíců procent ročně. Peníze v této fázi již ztrácejí svoji funkci národního platidla, při provádění prodeje a nákupu. Jsou preferovány platby v zahraničních měnách nebo dochází k přímému směnnému obchodu zboží za zboží. Typickým příkladem hyperinflace byla situace v Německu po I. světové válce. Hyperinflace však zasáhla i některé bývalé socialistické země v 90. letech 20. století (Bulharsko, Rumunsko, Ukrajina, Rusko).

Dopady inflace

Abychom mohli vysvětlit a pochopit dopady inflace musíme v první řadě rozlišit nominální a reálné veličiny a dále musíme nalézt hranici mezi nominálním a reálným důchodem a mezi nominální a reálnou úrokovou mírou.

Nominální a reálný důchod

Nominální důchod je množství korun, které obdržíme např. ve formě mzdy, zisku, nájemného, úroku v bance apod..

Reálný důchod vyjadřuje množství statků a služeb, které si za daný nominální důchod můžeme koupit.

Pokud mzda roste rychleji, než rostou ceny, můžeme si za svoji výplatu koupit více statků a služeb, v tom případě tedy reálný důchod roste. Jestliže mzda i ceny rostou stejně, reálný důchod se nemění. V případě, že mzda sice roste, ale ceny statků a služeb rostou rychleji, potom reálný důchod klesá.

Neočekávaná inflace se negativně projeví i na výši úspor v bance. Jestliže jsou peníze v bance úročeny určitým procentem a míra inflace bude v daném roce vyšší

než je toto procento, reálné množství peněz se snižuje. Velmi negativně působí inflace při rozhodování firem ve vztahu k investicím. Při plánování investic firmy porovnávají reálné výnosy s reálnými náklady. Jestliže se změní míra inflace, očekávané výnosy nebudou odpovídat realitě a ve svém důsledku může odradit firmy od investování.

Můj pohled na protiinflační politiku

Jak už jsem uvedl v celé předchozí části, kde se zabývám jednotlivými pojmy z oblasti ekonomické teorie, je v praktickém pojetí boj s inflací jedním z nejdůležitějších ekonomických atributů, které ovlivňují buď příznivě nebo nepříznivě život většiny lidí v daném státě. Proto se jednotlivé vlády zaměřují na fakt, aby dokázaly vývoj inflace regulovat a minimalizovat její růst. Přijímají proto na úrovni vlády nebo centrální banky následující opatření jako je monetární restrikce, fiskální restrikce, odstranění očekávání, cenová a mzdová regulace.

- Monetární restrikce je opatření centrální banky, která sníží množství peněz v oběhu nebo zvýší úrokové míry. Tímto opatřením dojde k poklesu agregátní poptávky, což má ve svém důsledku dopad do poklesu produkce výrobků a poklesu zaměstnanosti. Závěrem se toto opatření promítne do snížení cenové hladiny.
- Fiskální restrikce je protiinflační opatření vlády. Vláda v tomto případě omezí vládní výdaje nebo zvýší daně. Toto opatření se projeví podobně jako u monetární restrikce poklesem agregátní poptávky. Cenová hladina sice klesá, ale zároveň dochází k poklesu produkce a zaměstnanosti.
- Odstranění očekávání je opatření vlády a centrální banky. Vychází z existence setrvačné inflace, která očekává udržení inflačních trendů ekonomických subjektů. Aby se toto očekávání odstranilo, musí provádět vláda a centrální banka důvěryhodnou politiku, např. tím že dopředu prohlásí a následně přijme, rázná opatření ke snížení inflace.

Z mého pohledu postupovala v tomto duchu Česká národní banka v roce 1997, kdy přijala zásadní opatření pro cílování inflace v České republice a tím položila základ důvěryhodnosti opatření ke stanovení míry inflace do budoucích let.

- Cenová a mzdová regulace je opatření vlády, při kterém dochází ke zmrazení růstu mezd a cen. Zde se domnívám, že tato opatření v prostředí tržní ekonomiky mají jen omezenou účinnost. Z tohoto důvodu mohou být tato

opatření přijímána pouze jako doplněk k fiskální a monetární restrikci. V České republice je toto opatření uplatňováno jen v minimální míře.

Deflace a desinflace

Co je to deflace? Deflace je opak inflace, kdy míra inflace je záporná a dochází k poklesu všeobecné cenové hladiny. I když se může zdát, že deflace bude mít příznivý vliv (pokles cenové hladiny) především do spotřeby, dlouhodobě má nepříznivé důsledky. Dlužníci musí vrátit hodnotnější peníze (dluhy jsou v nominálních jednotkách). Tržby firem jsou nižší z důvodu klesajících cen jejich výrobků. Nižší příjmy firem se promítají do příjmů zaměstnanců, takže nerostou příjmy domácnosti. V důsledku toho dochází k nesplácení úvěrů a k bankrotům. Pokud se tento trend uplatňuje dlouhodoběji a v masivnější míře má negativní dopad do investic firem, kdy dochází k jejich omezování. Zároveň se snižuje spotřeba obyvatelstva. Výsledkem je propad hrubého domácího produktu a nárůst míry nezaměstnanosti. Ekonomika upadá do recese.

Co je to desinflace? Desinflace je zpomalování tempa růstu cenové hladiny. Tzn., že inflace je kladná, ale její hodnota klesá.

3 Situace v České republice

3.1 Vývoj inflace v České republice od roku 1993

Samotný vývoj inflace v naší republice prodělal od rozpadu Československé federativní republiky řadu zvrátů. Tyto zvraty však nebyly nikterak extrémní, aby ohrozily fungování ekonomiky jako takové.

V prvním roce existence samostatné České republiky dosáhla míra inflace dle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) 20,8% a dle údajů České národní banky (ČNB) 11,5%.

V následujících letech nedochází k žádným velkým odchylkám, hodnoty s pohybují v rozmezí 8,5 – 11%.

Koncem 90.let dochází k poklesu míry inflace hluboko pod 5% a to hlavně z důvodu hospodářské krize, která naplno propukla v roce 1998. V tomto roce došlo v ČR k poklesu Hrubého domácího produktu (HDP), ale také k poklesu cen na světových trzích surovin, energetických zdrojů a komodit. Toto vše se projevilo na míře inflace, která v roce 1999 dosáhla hodnoty 2,1% (oproti 10,7% v roce předchozím). Poté nastává opět určité uklidnění a míra inflace se až do roku 2008 pohybuje v rozmezí 0,1% (v roce 2003) do 4,7% (v roce 2001).

Rok 2008 je charakterizován mírou inflace přesahující 6% (konkrétně 6,3%). Nejedná se sice o žádné vysoké číslo, nicméně běžný spotřebitel to ve své peněženke zajisté poznal. Tento růst byl způsoben zejména zvýšenou poptávkou po potravinách na světových trzích.

Jak je již zmíněno v úvodu, tak tato práce je zaměřena především na období respektive roky, které se do určité míry vymykaly rokům předchozím i následujícím a tudíž byly v jistém smyslu zlomové. Jsou zde tudíž zahrnuty: rok 1996, jakožto jeden z posledních před zavedením tzv. Cílování inflace (viz níže), dále roky 1998, 1999 a 2000, ve kterých si naše země prošla výše zmíněnou hospodářskou krizí, rok 2003, kdy byla míra inflace nejnižší, rok 2004, kdy se naše republika stala členem Evropské unie (EU) a nakonec rok 2008, kdy došlo naopak k určitému růstu míry inflace.

3.1.1 Rok 1996

V tomto roce pokračoval trend pozvolného poklesu míry inflace z předcházejících let. Průměrná míra inflace dosáhla v roce 1996 hodnoty 8,8 %, což oproti předchozímu roku znamenalo její snížení o 0,3%.

V tomto roce došlo k nárůstu spotřebitelských cen o 8,6 % (měřeno k 31. 12. 1996), oproti konci roku 1995. Vývoj byl poznamenán především vysokým růstem cen v prvních měsících, např. leden 1996 2,3 %, zatímco v lednu 1995 1,4 %. Tento růst cen byl ovlivněn především opatřeními v oblasti administrativní, např. změnou výše regulovaných cen, zvýšením spotřební daně u tabáku a tabákových výrobků, případně úplnou deregulací cen žakovského jízdného. V 1. polovině roku rostly ceny nejvíce u potravin, zatímco ve 2. polovině roku míru inflace ovlivnily změny v oblasti regulovaných cen.

Růst cen obilí na zahraničních trzích se nepříznivě promítl do růstu inflace mlýnských a pekárenských výrobků. *„Rychle rostly rovněž ceny mléčných výrobků, tabákových výrobků a ovoce.“*⁵ Naopak k výraznému poklesu cen došlo u brambor vlivem vysoké úrody. *„Tento vývoj dokumentuje značnou volatilitu skupiny potravin.“*

Míra inflace u regulovaných cen dosáhla v roce 1996 10 %, což představuje proti minulému roku vyšší tempo o 2,9 bodu. Ve vyšším růstu se projevilo zrychlení dynamiky růstu cen spojených s bydlením (nájemné, elektřina, plyn, vodné a stočné) a dalších regulovaných cen (městské a autobusové dopravy, zákonného pojištění motorových vozidel).

*Ceny neobchodovatelného zboží meziročně vzrostly v roce 1996 o 12,4 %, ceny obchodovatelného zboží o 6,7 %. Ceny neobchodovatelného zboží si zachovávaly vysokou dynamiku růstu především vlivem růstu regulovaných cen. Dynamika růstu cen obchodovatelného zboží v posledních letech mírně klesala v důsledku postupného vyrovnávání tuzemských cenových hladin řady výrobků s cenovou hladinou nejbližších zahraničních partnerů, ale i v důsledku nasycené domácí poptávky po určitém sortimentu zboží (elektronika).“*⁶ Pozitivním prvkem pro výše uvedenou skupinu bylo nominální zhodnocení koruny.

---

⁵ *Výroční zpráva ČNB 1996.* Praha: ČNB, 1997. str. 24 - 26

⁶ *Výroční zpráva ČNB 1996.* Praha: ČNB, 1997. str. 24 - 26

Růst nominálních i reálných mezd byl trvalým impulzem pro růst spotřebitelské poptávky. Růst mezd byl částečně ovlivněn růstem produktivity práce v průmyslu, i v některých dalších odvětvích. Jen v omezené míře růst inflace ovlivnil růst cen domácích výrobců. Dynamika růstu cen průmyslových výrobců, působila pozitivně na růst spotřebitelských cen.

Růst cen dovozů byl v roce 1996 pomalejší než růst tuzemských cen a to zejména vlivem zhodnocení koruny ve 2. pololetí. Vliv dovozních cen na růst inflace byl poměrně malý; výrazněji ji ovlivnil pouze růst cen ropy na světových trzích.

Dále došlo ke značnému zpomalení růstu cen průmyslových výrobců. V porovnání s rokem 1995, kdy míra růstu cen klesla ze 7,6 % na 4,8 % v roce 1996. Zpomalení tempa cenového růstu se projevilo zejména ve zpracovatelském průmyslu, které se promítlo takřka ve všech odvětvích národního hospodářství, mimo potravinářský průmysl a zpracování ropy. Potravinářský průmysl ovlivnil růst cen obilí na světových trzích, obdobně jako zpracování ropy .

Negativní vliv na míru inflace měly ceny stavebních prací, které si prakticky udržely stejné tempo růstu cca 11% v letech 1995 a 1996. Výrazně klesla dynamika dovozních cen a to zhruba 4x v porovnání k roku 1995.

Shrnutí

Zhodnotíme-li rok 1996, můžeme říci, že růst inflace se mírně zpomalil proti předchozímu roku. Na tomto poklesu se především příznivě projevil pokles cen průmyslových výrobců, hlavně ve zpracovatelském promyslu a to téměř ve všech odvětvích. Pozitivní vliv mělo i nominální zhodnocení české koruny. Ještě k vyššímu zpomalení inflace by bývalo došlo v případě, kdyby se neprojevil nárůsty cen na světových trzích, především u komodit potravinářského obilí a ropy. Tento trend však česká ekonomika nemohla ovlivnit.

3.1.2 Cílování inflace v České republice

Co je to cílování inflace? Z pohledu ekonomické teorie je možno cílování inflace definovat následujícím způsobem. *„Cílování inflace je způsob řízení měnové politiky, který se na rozdíl od ostatních režimů zaměřuje přímo na plnění hlavního cíle cenové stability bez pomoci zprostředkujících cílů v podobě jiných ekonomických veličin. Inflační cíl je obvykle stanoven formou jasně vyhlášené*

bodové hodnoty či pásma pro inflaci spotřebitelských cen. Mohou však nastat situace, kdy by striktní lpění na plnění inflačního cíle vedlo k nežádoucímu rozkolísání produkce, zaměstnanosti či úrokových sazeb. V takových situacích se ČNB nesnaží o naplnění cíle za každou cenu a toleruje dočasné neplnění inflačního cíle. Zpoždění mezi opatřením centrální banky a jeho nejvýraznějším dopadem do inflace dosahuje obvykle zhruba jednoho až dvou let.“⁷

V prosinci 1997 rozhodla bankovní rada ČNB o změně režimu měnové politiky s tím, že počínaje rokem 1998 přechází na způsob cílování inflace.

Přechod k novému režimu měnové politiky nebyl změnou její úlohy, ale pouze způsobu, jakým je tato úloha plněna.

Hlavní rysy cílování inflace:

- střednědobost této strategie
- využívání prognózy inflace
- veřejné explicitní vyhlášení inflačního cíle či posloupnosti cílů

Úkolem ČNB je sledovat a vyhodnocovat rizika nenaplnění této prognózy. Na základě těchto výsledků může dojít ke změně nastavení měnově-politických nástrojů. Změnami těchto nástrojů se ČNB snaží kompenzovat inflační, respektive desinflační tlaky, které mohou vychylovat budoucí inflaci mimo inflační cíl, respektive toleranční pásmo kolem tohoto cíle. ČNB může zvýšit repo sazbu⁸ která ve svém důsledku vede obvykle k oslabení agregátní poptávky. Projeví se oslabením cenového růstu. Snížení repo sazby má na inflaci zpravidla opačný vliv. Pokud ČNB očekává, že v budoucnosti budou převažovat inflační tlaky tlačící inflaci nad cílovanou hodnotu, je to signál, že měnová politika musí být restriktivnější, tj. že repo sazba by se měla zvýšit.

Očekávaný inflační vývoj však může působením mimořádných okolností, zpravidla na straně nabídky dosáhnout toho, že inflační, respektive desinflační projevy za určitou dobu odezní. Snaha tyto projevy zcela eliminovat, změnami nastavení

---

⁷ Cílování inflace v ČR [online]. c 2003-2010, poslední revize 27.03.2007 [cit.2010-02-14]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html

⁸ úroková sazba, za kterou odkupuje centrální banka od komerčních bank jimi eskontované směnky (odkup pohledávky)

měnověpolitických nástrojů, by zbytečně krátkodobě rozkolísávalo ekonomiku. Pokud se prognóza inflace v důsledku zmíněných okolností pohybuje po jistou dobu mimo toleranční pásmo inflačního cíle, je to v režimu cílování inflace obvykle považováno za výjimku z úkolu centrální banky zajistit vývoj inflace poblíž inflačního cíle.

„Inflační cíle

a) Inflační cíle ČNB stanovené v čisté inflaci

<i>pro rok</i>	<i>ve výši</i>	<i>plnění k měsíci</i>	<i>stanoven</i>
<i>1998</i>	<i>5,5 - 6,5 %</i>	<i>prosinec 1998</i>	<i>prosinec 1997</i>
<i>1999</i>	<i>4 - 5 %</i>	<i>prosinec 1999</i>	<i>listopad 1998</i>
<i>2000</i>	<i>3,5 - 5,5 %</i>	<i>prosinec 2000</i>	<i>prosinec 1997</i>
<i>2001</i>	<i>2 - 4 %</i>	<i>prosinec 2001</i>	<i>duben 2000</i>
<i>2005</i>	<i>1 - 3 %</i>	<i>prosinec 2005</i>	<i>duben 1999</i>

b) Cílové pásmo stanovené v celkové inflaci v období leden 2002 - prosinec 2005

	<i>pro měsíc</i>	<i>ve výši</i>	<i>plnění k měsíci</i>	<i>stanoveno</i>
<i>začátek pásma</i>	<i>leden 2002</i>	<i>3 - 5 %</i>	<i>leden 2002</i>	<i>duben 2001</i>
<i>konec pásma</i>	<i>prosinec 2005</i>	<i>2 - 4 %</i>	<i>prosinec 2005</i>	

c) Inflační cíl v celkové inflaci ve výši 3 % platný od ledna 2006 do prosince 2009. ČNB zároveň usiluje o to, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od cíle o více než jeden procentní bod na obě strany.

d) Inflační cíl v celkové inflaci ve výši 2 % platný od ledna 2010 do přistoupení ČR k eurozóně. ČNB bude stejně jako doposud usilovat o to, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od cíle o více než jeden procentní bod na obě strany.

V prvním období cílování inflace používala ČNB jako hlavní analytický i komunikační ukazatel inflace tzv. čistou inflaci⁹.

Střednědobý inflační cíl ČNB pro konec roku 2000 byl vyhlášen současně s oznámením přechodu k cílování inflace. „Centrální banka se jím zavázala působit měnovými nástroji tak, aby se čistá inflace pohybovala na konci roku 2000 v meziročním vyjádření v intervalu 3,5 - 5,5%“¹⁰.

Dlouhodobá měnová strategie vyhlášená v dubnu 1999 formulovala dlouhodobý cíl tzv. cenové stability¹¹. Čistá inflace měla pohybovat do konce roku 2005 v intervalech uvedených v předchozí tabulce a). Obdobně cílovaná celková inflace pro období leden 2002 - prosinec 2005 (tj. přírůstek indexu spotřebitelských cen) a cílové trajektorie v celkové inflaci pomocí průběžného pásma se měla pohybovat na úrovni hodnot uvedených v předchozí tabulce b).

Pro další období od ledna 2006 byl určen inflační cíl ve výši 3 % s tolerančním pásmem ve výši 1% bodu oběma směry.

Nový inflační cíl ve výši 2 % platný od ledna 2010 byl vyhlášen v březnu 2007. ČNB si stanovila za cíl stejně jako doposud, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od cíle, tj. o více než 1% bod na obě strany.

Výjimky z plnění inflačních cílů

Uplatňovat výjimky z plnění inflačního cíle způsobují v režimu cílování inflace velké nárazové změny, tzn. šoky na straně nabídky. Tyto změny jsou zpravidla mimo dosah opatření měnové politiky ČNB. Snaha udržet za každou cenu inflaci v cíli by mohla vyústit v nežádoucí výkyvy hrubého domácího produktu s dopadem na zaměstnanost. Jestliže dojde tímto šokem k odchýlení předpokládané inflace od cíle, ČNB na jeho primární dopady nereaguje. „Využije výjimky ze svého závazku plnit

---

⁹ přírůstek cen v neregulované části spotřebního koše očištěný o vliv nepřímých daní, případně rušení dotací

¹⁰ Cílování inflace v ČR [online]. c 2003-2010, poslední revize 27.03.2007 [cit.2010-02-14]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html

¹¹ stabilitou cen se rozumí zpravidla nikoli neměnnost cen, nýbrž jejich mírný růst

inflační cíl a akceptuje takto způsobené přechodné odchýlení prognózy a následně i budoucí inflace od cíle. Šoků, které vytvářejí prostor pro uplatnění takovéto výjimky, může být celá řada. Jedním z takových šoků jsou úpravy nepřímých daní“¹².

3.1.3 Rok 1998 a 1999

Jak jsem již uvedl dříve, tak hlavním důvodem poklesu míry inflace v tomto období byl pokles HDP a domácí poptávky.

Po nárůstu inflace začátkem roku, v důsledku zvýšení regulovaných cen v lednu a v souvislosti s přetrvávajícími nepříznivými inflačními očekáváními, se začal postupně od druhého čtvrtletí 1998 prosazovat trend desinflace. Zpomalování tempa růstu cen bylo charakteristické i pro závěr roku.

Poptávka se může oživit podporou růstu reálných mezd. Prohlubování vnější nerovnováhy bylo důkazem dvou faktorů. Prvním z nich byla klesající konkurenceschopnost domácích výrobců a druhým, z toho vyplývajícím, byl pokles poptávky na našich tradičních exportních trzích. *„O prohlubování strukturální povahy obchodního deficitu a zvyšování dovozní náročnosti produktu svědčil nepříznivý výsledek obchodní bilance za prosinec 1998“¹³.*

Vývoj inflace

Zpomalující se meziroční růst spotřebitelských cen v prvních třech čtvrtletích 1998 byl výsledkem snižujícího se meziročního růstu regulovaných cen i snižující se meziroční čisté inflace. Ve čtvrtém čtvrtletí 1998, při stabilitě míry růstu regulovaných cen, bylo zpomalení meziročního růstu spotřebitelských cen výsledkem klesající meziroční čisté inflace; její pokles byl v rozhodující míře ovlivněn výrazným snížením cen potravin. Ke konci roku - na rozdíl od prosince 1997 - se na meziročním růstu spotřebitelských cen podílel ve větší míře růst regulovaných cen (4,73 procentními body) než čistá inflace (1,32 procentního bodu). Vliv změn nepřímých daní činil 0,73 procentního bodu.

---

¹² Cílování inflace v ČR [online]. c 2003-2010, poslední revize 27.03.2007 [cit.2010-02-14]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html

¹³ *Zpráva o inflaci 1999*. Praha: ČNB, 1999 str. 1

Zpomalený růst spotřebitelských cen v průběhu čtvrtého čtvrtletí 1998 odrážel meziměsíční pokles CPI. Shodný meziměsíční pokles v říjnu, v listopadu i v prosinci o 0,2 % byl zapříčiněn slabým růstem regulovaných cen a zápornými hodnotami meziměsíční čisté inflace. „*Sezónní očištěná meziměsíční změna spotřebitelských cen (podle propočtu ČSÚ) v říjnu činila -0,12 %, v listopadu -0,21 % a v prosinci -0,13 %.*“¹⁴

Čistá inflace

Pokles meziročních hodnot čisté inflace se ve čtvrtém čtvrtletí 1998 dále zrychlil. Na tento vývoj měl vliv především pokles cen potravin, které po očištění o administrativní vlivy v prosinci 1998 vykázaly meziroční pokles o 1,2 %. Snížil se i meziroční růst cen nepotravinářského zboží (tj. korigované inflace), avšak v nižší míře než u potravin.

Vnitřní vlivy působily prostřednictvím na utlumení poptávkových inflačních impulsů v ekonomice. K nejsilnějším vnitřním faktorům patřil trvajícím pokles všech složek domácí poptávky. Ve třetím čtvrtletí 1998 se její meziroční pokles zmínil, a to zejména v segmentu pro vývoj inflace nejvýznamnějším, spotřebě domácností v návaznosti na zvolnění meziročního poklesu reálných příjmů domácností a na pokles míry úspor domácností. Snížení trendu spoření obyvatel se však do vývoje čisté inflace v posledních měsících roku 1998 výrazněji nepromítlo. Příčinou bylo časové zpoždění v souvislosti s protisměrně působícími faktory a to cenovou politikou velkých obchodních řetězců a hlubokým poklesem tržeb v maloobchodě.

Podíváme-li se detailněji na cenový vývoj v jednotlivých segmentech čisté inflace ukazuje se, že vývoj čisté inflace byl v posledním čtvrtletí roku 1998 ovlivněn především vnějšími faktory, které způsobily výrazný pokles cen potravin a jen velmi slabý růst cen obchodovatelných komodit. Z vnějších faktorů čistou inflaci ovlivňoval zejména trvajícím příznivý vývoj světových cen surovin a potravin, nízká inflace v rozhodujících zemích našich obchodních partnerů a specifické faktory na trhu potravin, to je dotovaný vývoz potravin ze zemí Evropské unie. Vnější okolnosti vytvářely příznivé podmínky pro snižování inflace prostřednictvím nižších cen vstupů v podnikovém sektoru. Zejména u potravin se projevila úzká vazba mezi

---

¹⁴ *Zpráva o inflaci 1999*. Praha: ČNB, 1999. str. 4

poklesem cen potravin na světových trzích a kurzem koruny. Příznivý cenový vývoj v těchto dvou rozhodujících skupinách čisté inflace byl pouze jen jemně ovlivňován vysokým a jen velmi zvolna se snižujícím meziročním růstem cen neobchodovatelných komodit.

„Regulované ceny¹⁵ (bez vlivu růstu nepřímých daní v neregulovaných cenách) a změny nepřímých daní

Meziroční růst regulovaných cen byl během čtvrtého čtvrtletí 1998 stabilní, v jednotlivých měsících se pohyboval v rozmezí 20,4 % až 20,6 %. Tento vývoj byl důsledkem toho, že ve čtvrtém čtvrtletí 1998 byl meziměsíční růst regulovaných cen zhruba stejný jako ve stejném období roku 1997. Nedošlo k úpravám centrálně regulovaných cen a meziměsíční růst ostatních položek regulovaných cen (regulovaných na místní úrovni a věcně usměrňovaných cen) nebyl výrazný. Ke změnám nepřímých daní během čtvrtého čtvrtletí 1998 nedošlo¹⁶.

„Ceny obchodovatelných¹⁷ a neobchodovatelných¹⁸ komodit

Vývoj cen obchodovatelných a neobchodovatelných komodit indikuje významnějších faktorů desinflačním procesem. Odráží se to v rozdílech tempa růstu cen uvedených dvou skupin komodit. Trend slabého zpomalení meziročního růstu cen neobchodovatelných komodit a výrazného zpomalování meziročního růstu cen obchodovatelných komodit, který se projevoval během třetího čtvrtletí, pokračoval i v průběhu čtvrtého čtvrtletí 1998. Tempo růstu cen neobchodovatelných komodit

---

¹⁵ Regulované ceny zahrnují maximální ceny (mohou být stanoveny na centrální a místní úrovni), věcně usměrňované ceny (jedná se o položky, do jejichž cen lze promítnout pouze ekonomicky oprávněné náklady a přiměřený zisk) a administrativně stanovené poplatky. Výběr těchto položek vychází z Cenového věstníku MF ČR, kterým se každoročně vydává seznam zboží s regulovanými cenami.

¹⁶ *Zpráva o inflaci 1999*. Praha: ČNB, 1999. str. 4 - 6

¹⁷ Do této skupiny jsou zahrnovány položky spotřebního koše, jejichž cenový vývoj může být ovlivňován cenovým vývojem dovážených zahraničních výrobků obdobného druhu. Obchodovatelné položky se dále dělí na obchodovatelné potraviny a obchodovatelné ostatní.

¹⁸ Do této skupiny jsou zahrnovány položky spotřebního koše, jejichž cenový vývoj nemůže být ovlivňován cenovým vývojem dovážených zahraničních výrobků obdobného druhu. Neobchodovatelné položky se dále dělí na neobchodovatelné regulované a neobchodovatelné ostatní. Vývoj cen neobchodovatelných regulovaných komodit je ovlivňován státní správou a vývoj cen neobchodovatelných ostatních komodit je ovlivňován především vývojem poptávky a nabídky na domácím trhu.

nadále výrazně převyšovalo růst cen obchodovatelných komodit, takže k podstatnému sblížení dynamiky jejich růstu nedošlo.

Tempo růstu cen obchodovatelných komodit se v prosinci 1998 ve srovnání se zářím 1998 dále meziročně výrazně zpomalilo, a to o 3 % body.¹⁹

Vývoj cen byl ovlivňován mezinárodní konkurencí. K příznivému vývoji přispěla i apreciacie²⁰ kurzu koruny v porovnání k roku 1997 a pokles domácí poptávky. Pokles cen potravin byl způsoben zejména snížením cen vepřového masa vlivem subvencovaných importů, poklesem cen jižního ovoce, nižšími cenami obilovin, konkurenčním bojem obchodních řetězců a stagnací poptávky po potravinách. Meziroční míra růstu cen neobchodovatelných komodit se snížila. Ceny neobchodovatelných komodit se rozhodujícím způsobem podílely na meziroční inflaci asi z 90 %. Pokles tempa růstu cen neobchodovatelných komodit byl především důsledkem výrazně nižších úprav regulovaných cen v roce 1998 ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku. Míru růstu cen neobchodovatelných ostatních komodit naopak udržoval růst cen některých služeb, jako jsou kulturní služby, sportovní aktivity, vzdělání, volnočasové aktivity.

V následujícím roce 1999 byla měnová politika ČNB již druhým rokem prováděna v režimu cílování inflace. V souladu s konceptem cílování inflace opatření měnové politiky vycházela z prognóz inflace a současného vyhodnocení makroekonomického a měnového vývoje. Přijatá měnová opatření v roce 1999 odrážela příznivý vývoj inflace a snahu o podporu ekonomického oživení.

„Oproti předpokladům se skutečný vývoj spotřebitelských cen i čisté inflace v roce 1999 pohyboval na nižší úrovni. Důvodem byl vliv několika obtížně předvídatelných faktorů, které se nacházejí mimo dosah měnové politiky a které z tohoto důvodu patří v režimu cílování inflace do seznamu tzv. výjimek. (Bylo popsáno v části „Výjimky z plnění inflačních cílů“ této práce) Byl to zejména absolutní pokles cen potravin, který přispěl k tomu, že skutečná hodnota čisté inflace zůstala v prosinci 1999 výrazně pod hodnotou zvoleného inflačního cíle pro rok 1999²¹.

---

¹⁹ Zpráva o inflaci 1999. Praha: ČNB, 1999. str. 4 - 6

²⁰ Appreciacie znamená zhodnocení měnového kurzu vůči jiné měně nebo jiným měnám. Děje se to působením tržních sil. Narozdíl od revalvace, kde to znamená zhodnocení pevně stanoveného kurzu vládou nebo centrální bankou.

²¹ Výroční zpráva ČNB 1999. Praha: ČNB, 2000. str. 35

Pokles inflace napomohl ke sblížení inflačních očekávání jednotlivých skupin ekonomických subjektů - podniků, domácností, odborů i tvůrců hospodářské politiky.

Uvedený „dlouhodobější proces postupného zpomalování růstu spotřebitelských cen, prosazující se od druhého čtvrtletí roku 1998, se ve třetím čtvrtletí 1999 zastavil a ve zbývajících částech roku jejich vývoj naznačoval opětovný trend k růstu. Tento nárůst však byl mírný, takže celkově se růst spotřebitelských cen pohyboval v roce 1999 na nižší úrovni než v roce předchozím. V červenci 1999 přitom dosáhl meziroční růst spotřebitelských cen nejnižší hodnoty od počátku transformace (1,1 %). Průměrná míra inflace vykazovala po celý rok trend k poklesu.

K dalšímu zmírnění meziročního růstu spotřebitelských cen v období leden – červenec 1999 (oproti prosinci 1998 o 5,7 procentního bodu) přispěl vývoj obou jejich hlavních složek - čisté inflace i regulovaných cen. Stabilizace, resp. mírné kolísání indexu spotřebitelských cen během třetího čtvrtletí a zřetelnější tendence k jeho růstu ve čtvrtém čtvrtletí 1999 byla důsledkem změn ve vývoji čisté inflace, neboť v průběhu druhé poloviny roku 1999 k dalším podstatným úpravám cen regulovaných položek nedošlo. Stejně jako v předchozích letech byl růst spotřebitelských cen v roce 1999 částečně ovlivněn i zvýšením nepřímých daní, rozsah a tedy i dopad těchto úprav do cen byl ale oproti předchozímu roku nižší.

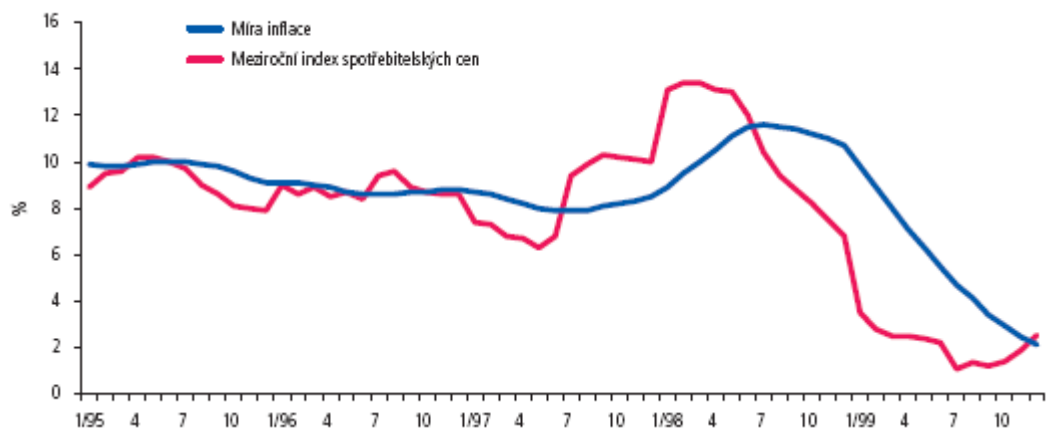
Postupné zpomalování poklesu čisté inflace v průběhu roku 1999 a její růst ve čtvrtém čtvrtletí 1999 byly především ovlivněny nákladovými faktory. Domácí poptávka - i přes oživení spotřebitelské poptávky - nadále setrvala na relativně nízké úrovni.

Rostoucí vliv nákladových faktorů vedl v průběhu roku 1999 k obratu ve vývoji obou 41 hlavních segmentů čisté inflace - cen potravin i korigované inflace. Vývoj korigované inflace byl ovlivňován především změnami ve vývoji cen pohonných hmot, které v důsledku rostoucích cen ropy na světových trzích vykazovaly během roku 1999 s dílčími výkyvy trend k růstu. Změna trendu ve vývoji cen potravin, projevující se ve druhé polovině roku 1999 postupným oslabováním jejich meziročního poklesu, souvisela s růstem vybraných cen zemědělské prvovýroby²².

---

²² Výroční zpráva ČNB 1999. Praha: ČNB, 2000 str. 39 - 41

Graf č. 1: Vývoj spotřebitelských cen a míry inflace v období 1995 - 1999

Zdroj: ČNB

Shrnutí

Roky 1998 a 1999 jsem do této práce vybral z několika důvodů. První důvod byl v tom, že od roku 1998 byl zaveden ČNB jiný režim měnové politiky a to cílování inflace. Lze říci, že míra inflace zaznamenala prudký pokles způsobený vlivy, které jsou popsány v předchozích odstavcích a nedosáhla ani cílovaných hodnot. Další zajímavý aspekt se projevil v tom, že již v počátku režimu cílování inflace musely být akceptovány výjimky z plánovaných cílů, které byly vyhlášeny při zavedení nového způsobu řízení měnové politiky. Rok 1999 byl pozoruhodný i v tom, že inflace v ČR se poprvé pohybovala na hodnotách inflace v zemích EU.

3.1.4 Rok 2000

Rok 2000 byl ve znamení obratu ve vývoji české ekonomiky. Hospodářský růst byl větší než se očekávalo a k příznivému vývoji došlo i v dalších oblastech. Reálné mzdy rostly poměrně rychle ale úměrně produktivitě a také se snížila nezaměstnanost. Značný příliv zahraničního kapitálu vytvářel dobré podmínky pro další rozvoj ekonomiky. Vláda a parlament začaly intenzivně přijímat zákonné

úpravy, které nás měly přiblížit evropskému právu. Také proto vyznívala hodnocení ČR ze strany orgánů EU a zahraničních analytiků celkem pozitivně. Hlavním důvodem pozitivního vývoje ekonomiky bylo udržení nízké a stabilní inflace. Především se dařilo tlumit nepříznivé vlivy vnějšího prostředí, udržet příznivá inflační očekávání a také se prokázalo, že hospodářské oživení a růst jsou slučitelné s nízkou inflací. Politika ČNB se mohla opírat o výsledky předchozího procesu snižování inflace a udržet po celý rok neměnné úrokové sazby. Kurz české koruny byl vůči euru po celý rok stabilní, s mírným sklonem k apreciaci; jeho větší kolísání ve vztahu k dolaru pak bylo odrazem obdobného vývoje společné evropské měny. I přes uvedená pozitiva musela ekonomika čelit prudkému růstu cen energetických surovin a s tím souvisejícímu zhoršení obchodní bilance. HDP rostl proto, že došlo k nárůstu všech složek domácí poptávky, zejména v investiční činnosti.

Cílem měnové politiky, která se již třetím rokem realizovala v režimu cílování inflace byl stabilní cenový a makroekonomický vývoj. Jen za tohoto předpokladu bylo možné docílit udržitelného ekonomického vzestupu.

„Zatímco první polovině roku 2000 došlo v důsledku vnějšího nákladového šoku a v podmínkách ekonomického oživení k postupnému nárůstu cenových indexů. Ve druhé polovině se ale cenový růst stabilizoval. V případě spotřebitelských cen to bylo meziročně na úrovni kolem 4 %, u čisté inflace kolem 3 %. Dosažení těchto hodnot znamenalo, že se čistá inflace přiblížila k cíli. I přes vnější nákladový šok se tak podařilo v situaci hospodářského oživení a současného působení nákladového šoku udržet nízkou inflaci“²³.

Vývoj spotřebitelských cen v první polovině roku 2000 směřoval ke zrychlení meziročního růstu, který započal v posledním čtvrtletí roku 1999. V polovině roku se však zastavil a do konce roku 2000 už nevzrůstal. Cenový růst v první polovině roku 2000 byl způsoben působením vnějších nákladových faktorů především pak růst cen ropy na světových trzích. Stabilizaci cenového vývoje ve druhé polovině roku 2000 způsobily příznivé podmínky makroekonomického prostředí, zejména souběh mírného růstu domácí poptávky a silné konkurence na maloobchodním trhu. Příznivě zapůsobil i vývoj a nominální i reálná apreciace kurzu koruny vůči euru. Tyto faktory tak eliminovaly dopady především zemědělských producentů na zvýšení spotřebitelských cen z důvodů růstu nákladů těchto producentů, tak i

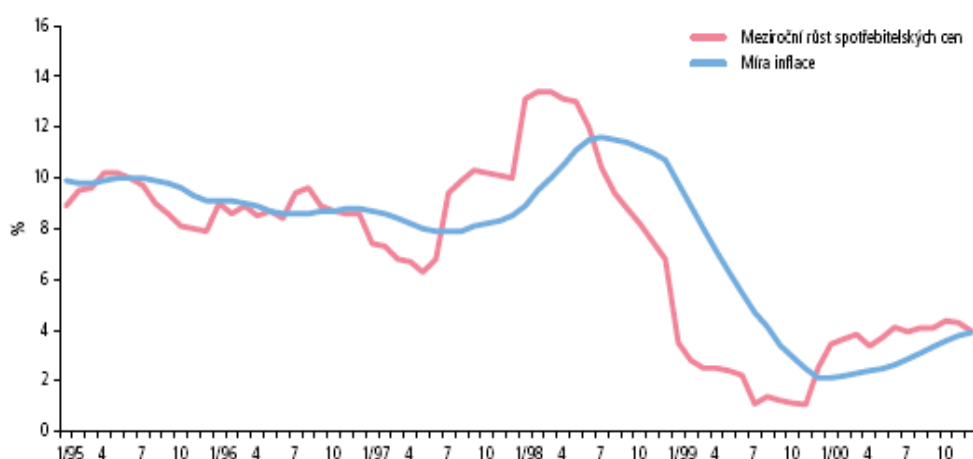
---

²³ Výroční zpráva ČNB 2000. Praha: ČNB, 2001 str. 37

dočasnou převahou poptávky nad nabídkou u některých významných produktů protože byly vyčerpány bezcelní kvóty u dovozů.

Promítání uvedených faktorů do jednotlivých cenových okruhů bylo diferencované. Růst cen ropy na světových trzích ovlivňoval zejména vývoj čisté inflace v segmentu korigované inflace²⁴, a to především prostřednictvím změn cen pohonných hmot. Vliv vysokých cen ropy na složky čisté inflace, promítnutých do cen pohonných hmot a dalších produktů využívajících ropu byl v roce 2000 nevýrazný.

Graf č. 2: Vývoj spotřebitelských cen a míry inflace v období 1995 - 2000

Zdroj: ČNB

Shrnutí

Když porovnám rok 1999, kdy inflace dosáhla nejnižších hodnot od počátku transformace, tak se cenový růst v roce 2000 celkově pohyboval na vyšší úrovni. Průměrná míra inflace v průběhu celého roku 2000 vykazovala trend k růstu. Cíl, udržení inflace a stabilní cenový a makroekonomický vývoj určený ČNB byl podle mého názoru splněn.

---

²⁴ Čistá inflace je definována jako index spotřebitelských cen po vyloučení položek regulovaných cen a očištění o vliv dalších administrativních opatření (například zvyšování nepřímých daní, rušení dotací). V rámci čisté inflace se samostatně sleduje a analyzuje vývoj cen potravin a nepotravinářských položek, tj. korigované inflace

Velký vliv na růst inflace mělo také nastartování české ekonomiky a to zejména díky aktivní fiskální politice tehdejší vlády a z toho plynoucímu přílivu zahraničních investic. Díky vyšší zaměstnanosti se zvýšila spotřeba domácností a růst inflace byl tudíž tažen zejména poptávkou.

3.1.5 Rok 2003

Inflační cíl měl v roce 2003 podobu pásma, pozvolna klesajícího k hranicím cca 2,5 – 4,5 % meziročního růstu spotřebitelských cen. Jak je z výsledků za rok 2003 zřejmé, skutečná inflace se pohybovala hluboko pod cílem: vzestup cen dosáhl v prosinci 1 %, přičemž v předchozích měsících byl ještě podstatně pomalejší. Meziroční míra inflace tak dosáhla hodnoty 0,1%

„Spotřebitelské ceny v prvním čtvrtletí poprvé v historii ČR meziročně poklesly. V následujících měsících jejich meziroční změna oscilovala kolem nulové hodnoty a k růstu došlo až v závěrečném čtvrtletí roku 2003. Spotřebitelská inflace se poprvé v historii ČR po celý rok 2003 pohybovala pod úrovní inflace v zemích Evropské unie“²⁵.

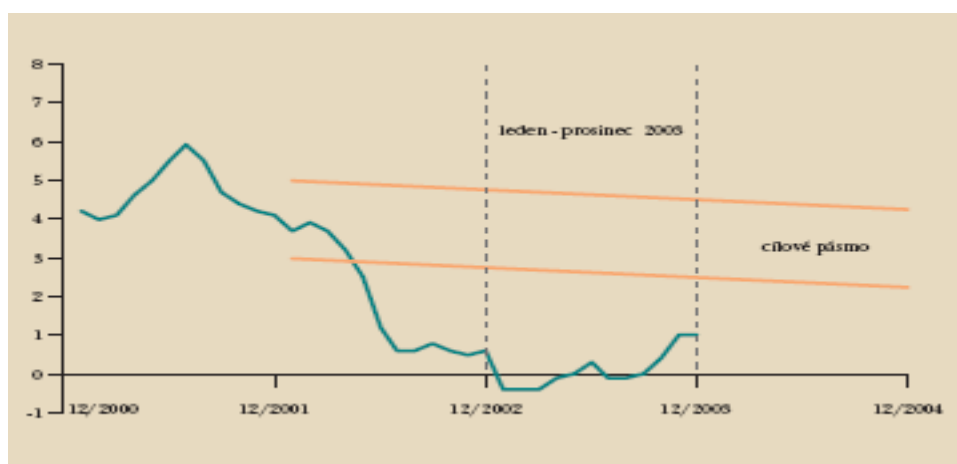
„Analýzy prokázaly, že mimořádně nízká míra inflace nebyla důsledkem měnové politiky ČNB, ale především souběžného působení několika výjimečných, obtížně předvídatelných faktorů. Doznávaly vlivy značného posílení české koruny vůči euru, které bylo v průběhu roku 2003 vystřídáno prudkým znehodnocením amerického dolaru spojeným s poklesem cen dovážených surovin. Vnější poptávkové tlaky byly tlumeny pomalým růstem ekonomiky ve státech Evropské unie, přičemž v Německu, které je (dodnes) naším hlavním obchodním partnerem, došlo dokonce ke stagnaci ekonomiky. Vnitropolitická situace v ČR zbrzdila úpravu regulovaného nájemného, a proto vliv regulovaných cen na inflaci nedosáhl očekávaných hodnot“²⁶.

Graf č. 3: Plnění inflačního cíle

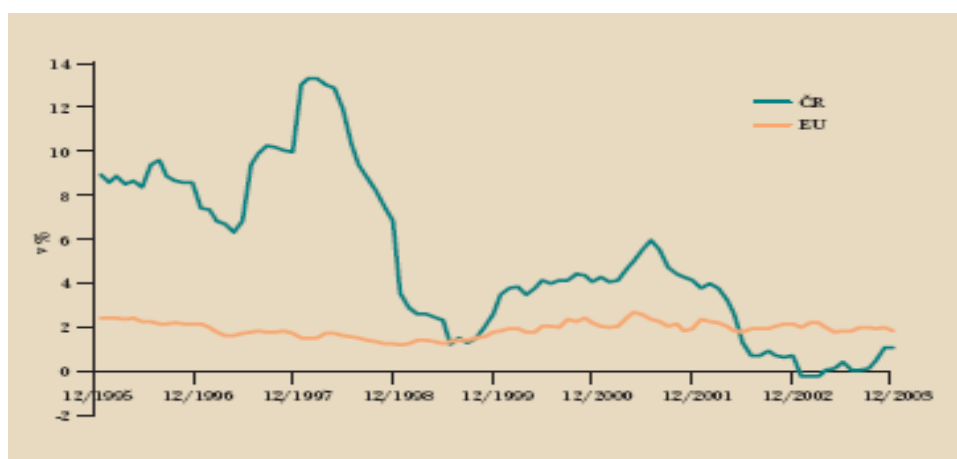
²⁵ Výroční zpráva ČNB 2003. Praha: ČNB, 2004 str. 14

²⁶ Výroční zpráva ČNB 2003. Praha: ČNB, 2004 str. 4

Zdroj: ČNB

Graf č. 4: Vývoj inflace v ČR a v zemích Evropské unie

Zdroj: ČNB

Shrnutí

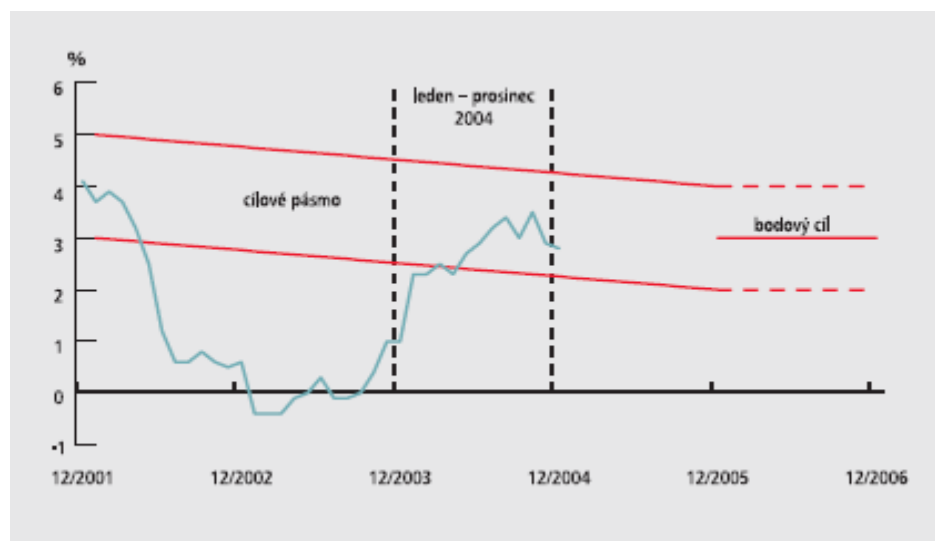
Rok 2003 jsem vybral z následujících důvodů. Především spotřebitelské ceny poprvé v historii ČR v tomto období poklesly. Spotřebitelská inflace dosáhla nižších hodnot než v zemích EU (viz graf č.4). Pomalý nebo i nulový růst ekonomiky v těchto zemích způsobil, že nedošlo k masivnímu zvýšení poptávky z této zóny. Prognózy inflace v roce 2003 ukázaly, že působení inflačních tlaků je dobře kontrolováno. Inflační očekávání se vyvíjela v duchu těchto prognóz a neovlivnil je ani dočasný pokles inflace k nulovým hodnotám (viz graf č. 3).

3.1.6 Rok 2004

Tento rok je významný tím, že se Česká republika k 1.květnu 2004 stala členskou zemí Evropské Unie (EU).

Kromě toho rok 2004 přinesl pozitivní výsledky i ve vztahu k plnění základního cíle České národní banky. Tím byla stabilizace inflace na nízké úrovni, v blízkosti inflačního cíle (cíl 2 – 4%, skutečnost 2,8%). Větší část roku 2004 se dařilo udržovat inflaci v cíleném pásmu, přestože vedle obvyklých rizik byl zejména zmíněný vstup do EU spojen se zvýšenou mírou nejistoty ohledně jeho možných strukturálních a cenových důsledků. Výzva pro měnovou politiku byla v tom, aby se nízká inflace stala trvalou charakteristikou české ekonomiky. V tomto záměru byl v roce 2004 stanoven inflační cíl na období od ledna 2006 do doby přijetí eura, který nás zavazoval udržovat meziroční inflaci kolem 3%.

Graf č. 5: Plnění inflačního cíle

Zdroj: ČNB

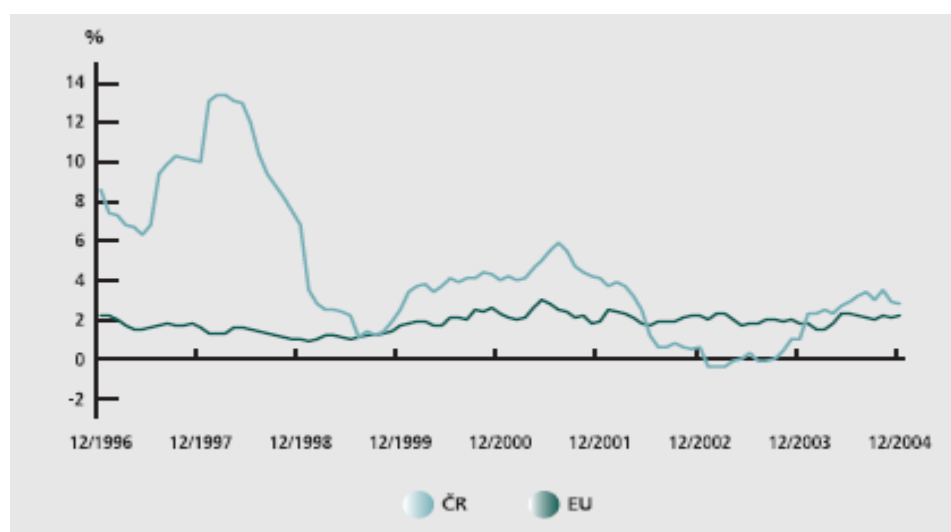
Meziroční růst spotřebitelských cen již v lednu 2004 překročil 2 % hranici a v polovině se přiblížil hodnotě 3 %. V následujících čtyřech měsících se pohyboval nad 3%, přičemž nejvyšší hodnoty (3,5 %) dosáhl v říjnu, a ve zbývajících dvou měsících klesl těsně pod 3 % hranici. Spotřebitelská inflace kopírovala po celý rok 2004 průběh inflace v zemích EU ale na mírně vyšší úrovni. Růst inflace v roce 2004 ovlivňovaly především úpravy nepřímých daní a to zvýšení spotřebních daní

na cigarety, alkohol a pohonné hmoty, přesun některých položek služeb ze snížené do základní sazby DPH a samotné snížení základní sazby DPH z 22 % na 19 %. Daňové úpravy způsobily nejen růst cen dotčených položek a následně ovlivnily i cenový pohyb v ostatních položkách spotřebního koše do kterých se nepřímo promítly. Se vstupem do EU se objevily obavy obyvatelstva, že dojde ke zvýšení cen a tím i rasantnímu růstu inflace.

*„Ke zrychlení inflace přispívaly také tradičně sezonně se vyvíjející ceny potravin, do kterých se po většinu roku promítal především růst cen zemědělských výrobců. Vliv vysokých cen energetických surovin byl během roku tlumen zpevňujícím kurzem koruny k americkému dolaru. Poptávkové inflační tlaky zůstávaly v přetrvávajícím silně konkurenčním prostředí na maloobchodním trhu utlumené. Vývoj inflace v zásadě odpovídal prognózám inflace pro toto období zpracovaným ve 2. pololetí 2002 a průběhu roku 2003. Výjimkou byla prognóza z dubna 2003, která naznačovala rychlý nárůst inflace v roce 2004 mírně nad horní okraj cílového pásma. Tato prognóza se však nenaplnila.“*²⁷

Příčiny proč nebyla splněna předpokládaná prognóza byly především v nižší úpravě nepřímých daní a regulovaných cen. Nepředpokládaně - desinflačně zapůsobily vnější faktory a to zejména nižší poptávka po zboží, cenový růst v zahraničí a pevnější kurz eura i koruny k americkému dolaru.

Graf č. 6: Vývoj inflace v ČR a v zemích Evropské unie

²⁷ Výroční zpráva ČNB 2004. Praha: ČNB, 2005 str. 19

Zdroj: ČNB

Shrnutí

Rok 2004 jsem do této práce zahrnul z důvodu přijetí České republiky do EU, protože v očích veřejnosti byl očekáván tvrdý dopad na jejich finanční situaci. Tyto obavy se k naší velké radosti nenaplnily. V průběhu roku 2004 míra inflace stoupala až dosáhla cílového pásma předpokládaného pro tento rok. V porovnání s inflací v EU je patrné, že se pohybovala mírně nad její hodnotou (viz graf č.6). Růst domácí ekonomiky ovlivnil především vzestup investiční činnosti. Vliv spotřebitelské poptávky, která se výrazně projevila v předchozím roce, klesal.

3.1.7 Rok 2008

Rok 2008 lze z pohledu měnové politiky a současně dohledu nad finančním sektorem označit za dramatický. Neminula nás *„prohlubující se finanční krize ve vyspělých zemích, která postupně zasáhla reálnou ekonomickou aktivitu a tvrdě dopadla zejména na exportně orientované ekonomiky“*²⁸, což je bohužel i případ naší republiky.

*„Rok 2008 byl tedy rokem eskalace světové finanční a hospodářské krize“*²⁹, která se různými způsoby odrazila i v ekonomickém vývoji České republiky. *„Její dopady byly nejzřetelnější v posledním čtvrtletí roku, kdy přispěly k výraznému snížení inflace, propadu hospodářského růstu, obratu ve vývoji míry nezaměstnanosti a oslabení kurzu koruny.“*³⁰

Cílováním inflace, kterou uplatňuje ČNB od ledna 1998 je dosahováno v rámci režimu v němž se ČNB snaží udržet inflaci v rozmezí poblíž předem vyhlášeného cíle. Od počátku roku 2006 byl cíl ČNB pro meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen stanoven ve výši 3 % s tolerančním pásmem ± 1 procentní bod. V březnu 2007 ČNB rozhodla o jeho snížení na 2 % s nezměněným tolerančním pásmem s platností od počátku roku 2010.

Inflace na počátku roku 2008 výrazně rostla a pokračovala tak v prudkém růstu který započal již v posledním čtvrtletí roku 2007. Důvodem takového vývoje bylo

---

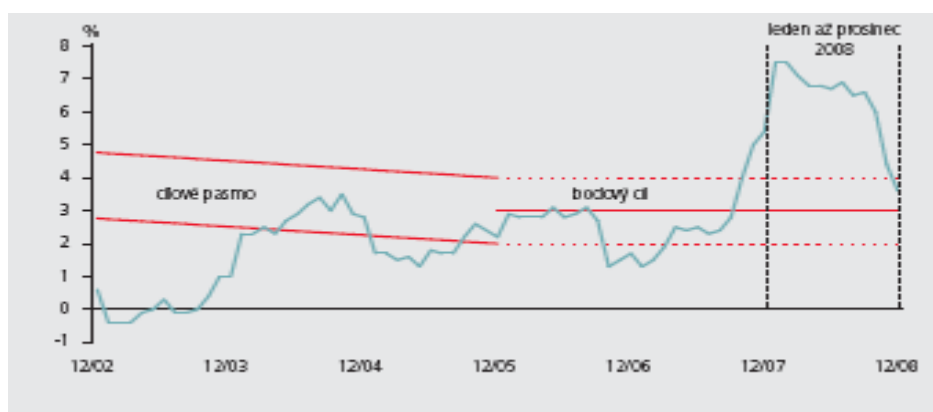
²⁸ *Výroční zpráva ČNB 2008*. Praha: ČNB, 2009 str. 6

²⁹ *Výroční zpráva ČNB 2008*. Praha: ČNB, 2009 str. 18

³⁰ *Výroční zpráva ČNB 2008*. Praha: ČNB, 2009 str.18

působení jednorázových proinflačních nákladových vlivů, částečně vázaných na vývoj v cizině. V následujících měsících roku 2008, velmi pozvolna klesala. Ke zpomalení růstu spotřebitelských cen došlo až s postupným odezníváním proinflačních vlivů a snížením cen rozhodujících komodit na světových trzích v závěrečných dvou měsících roku. V tomto období se inflace po více než jednom roce vrátila na hodnoty ležící v tolerančním pásmu inflačního cíle.

Graf č. 7: Plnění inflačního cíle

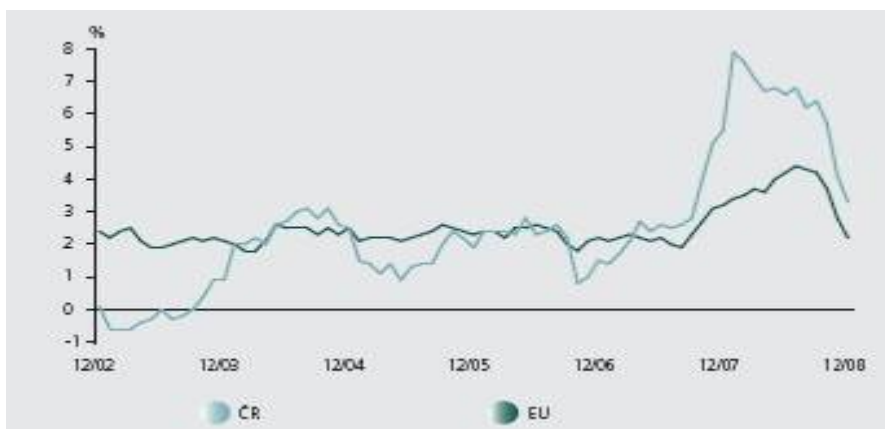

Zdroj: ČNB

Vývoj inflace v roce 2008 byl mimo jiné určován např. regulovanými cenami k jejichž rychlému růstu významným dílem přispělo zvyšování nájemného, růst cen plynu, tepla a elektrické energie. Dále na růst inflace působily změny v oblasti nepřímých daní v podobě zvýšení snížené sazby DPH z 5 % na 9% a spotřebních daní na tabákové výrobky a v neposlední řadě i zavedení zdravotnických poplatků. Inflaci během roku zvyšovaly také vyšší ceny potravin a pohonných hmot ovlivněné nárůstem světových cen zemědělských a energetických surovin. Ceny těchto komodit ale ke konci roku 2008 poklesly takže došlo i k poklesu inflace směrem k cíli.

Pro úplnost zbývá dodat, že meziroční míra inflace dosáhla v roce 2008 hodnoty 6,3%.

Graf č. 8: Vývoj spotřebitelských cen a míry inflace v období 2002 - 2008

Zdroj: ČNB

Shrnutí

Rok 2008 jsem do této práce zahrnul z důvodu, že dostupné materiály ČNB a ČSÚ poskytují poslední auditovaná data, kdy není možno spekulovat nad jejími hodnotami. Další důvod byl v tom, že inflace měřená indexem spotřebitelských cen byla po celý rok 2008 výrazně vyšší než inflace v zemích Evropské unie (viz graf. č.8). V prostředí české ekonomiky došlo od roku 2003 poprvé k výkyvu a to výraznému nad hodnoty cílového pásma (viz graf č.7). Svou roli sehrála i nepříliš šťastná fiskální politika tehdejší vlády (myšleno zejména zmíněné zvýšení snížené sazby DPH z 5% na 9%), která taktéž nepochybně přispěla k růstu míry inflace.

3.1.8 Vyhodnocení cílování inflace po 10 letech jejího užívání

„Česká republika byla první ze zemí střední a východní Evropy, která přijala cílování inflace v podmínkách transformující se ekonomiky za účelem snížení inflace z relativně vysokých úrovní a její následné stabilizace.“

Zkušenost ČNB s režimem cílování inflace byla tedy v tomto smyslu unikátní. Ostatní země zavádějící režim cílování inflace se nacházely ve stadiu stabilizované ekonomiky s poměrně nízkou mírou inflace.

I když se ČNB nepodařilo vždy plnit prognózy inflace a následně i inflační cíle, lze považovat dosavadní desetileté fungování ČNB v režimu cílování inflace za úspěšné.

*„Úspěšné provádění měnové politiky v režimu cílování inflace zajistilo snížení relativně vysoké inflace na úroveň běžnou ve vyspělých zemích, na které se inflace, s výjimkou cenových výkyvů způsobených administrativními zásahy státu a dalšími dočasnými faktory, udržuje. Tohoto úspěchu bylo dosaženo i díky tomu, že otevřená a srozumitelná měnová politika ukotvila inflační očekávání v blízkosti inflačních cílů ČNB“.*³¹

Shrnutí

Z mého pohledu znamenalo zavedení cílování inflace stabilizaci cen s jejich poměrně nízkým růstem. Pro běžného občana to znamenalo, že v tomto hodnoceném období měl jistotu, že nedojde k dramatickému nárůstu cen, které se bezprostředně dotýkají jeho základních životních potřeb a prudkému znehodnocení měny.

Vývoj prokázal, že cílování inflace je životaschopný projekt, který se jeví i pro budoucnost jako důležitý stabilizátor cenové hladiny a z toho se odvíjející inflace.

K tomuto je nutno podotknout, že v jiných postsocialistických státech dosáhla míra inflace krátce po roce 1989 daleko vyšších hodnot než v tehdejším Československu a později v České či Slovenské republice. Typickým příkladem z počátku 90. let je Polsko, nucené dokonce provést k 1. lednu 1995 denominaci³² Zlotého, která byla provedena v poměru 10 000 : 1. Rovněž Maďarsko se v tomto období potýkalo s inflací ve výši desítek procent. Posledním příkladem je Jugoslávie a její nástupnické státy (s výjimkou Slovinska), které se kromě občanských válek potýkaly i s vysokými mírami inflace (v případě Srbska se jednalo o hyperinflaci v řádech tisíců %).

---

³¹ *10 let cílování inflace 1998- 2007*(pdf) [online]. c 2003-2010, poslední revize 31.03.2008 [cit.2010-02-20]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/obecne/rozsirene-vyhledavani.jsp?cnb-search-area=czech-version&cnb-folder=%2Fcs%2F&cnb-search-action-block=search&cnb-search-query=c%3%ADlov%3%A1n%3%AD+inflace>

³² Jedná se o měnovou reformu, při které dochází ke snížení nominální hodnoty platidel

4 Závěr

Závěrem této práce by bylo dobré se pustit do krátkého zhodnocení inflace jako ekonomické disciplíny, celého vývoje míry inflace v ČR, porovnat s vývojem v ostatních postkomunistických zemích a zároveň nastínit možný budoucí vývoj.

Teorii inflace se zabývalo velké množství významných ekonomů (např. Milton Friedman), kteří ve svých pracích definovali inflaci jako ekonomickou disciplínu, její vztah k ostatním ekonomickým disciplínám a její vliv na vývoj hospodářství státu.

Jak známo z výše uvedeného textu, tak míra inflace v ČR prodělala v uplynulých více jak 15ti letech určitý, i když nikterak dramatický vývoj.

Počáteční poměrně vysoká míra inflace byla způsobena uvolněním cen, které následovalo po zrušení pevně stanovených cen, typických pro minulý režim. Nicméně díky zmrazení mezd a zvýšení úrokových sazeb se míra inflace snížila nejprve na hodnoty okolo 10% a poté hluboko pod ní. Cenou za udržení přijatelné míry inflace však bylo velmi pomalé tempo růstu HDP. Zde je patrný rozdíl oproti některým jiným postkomunistickým zemím, které zápasily s podstatně vyššími hodnotami míry inflace (Polsko, Maďarsko).

Jakým směrem se bude míra inflace v České republice vyvíjet se těžko odhaduje. Na výši inflace mají vliv nejen domácí, ale zejména mezinárodní ekonomické faktory. Jedno je však dnes téměř jisté - vzhledem ke stále probíhající hospodářské krizi je vysoká míra inflace to poslední čeho bychom se měli teď a v nejbližší budoucnosti obávat.

Prognózy ČNB předpovídaly pro rok 2009 postupně klesající inflaci až k úrovni nového 2% inflačního cíle navrženého pro rok 2010. Poté by se měl stabilizovat mírně nad hranicí inflačního cíle. *„Ke snížení inflace měl podle prognóz přispívat i pevný kurz koruny a postupný pokles inflačních tlaků z domácí ekonomiky.“*

Pro úplné dokreslení prognózy ČNB uvádím, že meziroční míra inflace dosáhla ke dni 1.2.2010 hodnoty 0,6%, což je výrazně nižší, než předpokládal plán ČNB.

5 Seznam použité literatury :

- Pavelka, Tomáš. *Makroekonomie – základní kurz*. Slaný: Melandrium, 2006
- Reveneda, Z., Mandel, M., Kodera, J., Musílek, P., Dvořák, P., Brada, J.. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 3.vydání. Praha: Managment press, 2002. ISBN 80-7261-031-7
- *Zpráva o inflaci 1999*. Praha: ČNB, 1999
- *Výroční zpráva ČNB 1996*. Praha: ČNB, 1997
- *Výroční zpráva ČNB 2000*. Praha: ČNB, 2001
- *Výroční zpráva ČNB 2003*. Praha: ČNB, 2004
- *Výroční zpráva ČNB 2004*. Praha: ČNB, 2005
- *Výroční zpráva ČNB 2008*. Praha: ČNB, 2009
- *Cílování inflace v ČR* [online]. c 2003-2010, poslední revize 27.03.2007 [cit.2010-02-14]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html
- *10 let cílování inflace 1998- 2007(pdf)* [online]. c 2003-2010, poslední revize 31.03.2008 [cit.2010-02-20]. Dostupné z:
<http://www.cnb.cz/cs/obecne/rozsirene-vyhledavani.jsp?cnb-search-area=czech-version&cnb-folder=%2Fcs%2F&cnb-search-action-block=search&cnb-search-query=c%C3%ADlov%C3%A1n%C3%AD+inflace>
- *Statistická ročenka České republiky 2002* [online]. c 2009, poslední revize 1.4.2003 [cit.2009-12-18] Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/publ/10n1-02-2002>
- *Statistická ročenka České republiky 2009* [online]. c 2009, poslední revize 25.11.2009 [cit.2009-12-19] Dostupné z:
<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/0001-09>

6 Anotace

Cílem této práce je popsat vývoj inflace v České republice od roku 1993 do roku 2008 a zároveň se blíže věnovat rokům, ve kterých míra inflace dosahovala vyšších či nižších hodnot oproti rokům předchozím i následujícím.

Jako podklady slouží zejména Výroční zprávy České národní banky a Zprávy o inflaci vydávané rovněž ČNB.

The aim of my bachelor's work is to describe a process of the inflation in the Czech republic since 1993 till 2008. I will more pay attention to years when the inflation rate was higher or lower as compared with years before and after. I used annual reports of the Czech national bank and Reports about the inflation of the Czech national bank as a main sources of information.

7 Přílohy

Příloha 1:

Vývoj míry inflace a HDP dle ČSÚ:

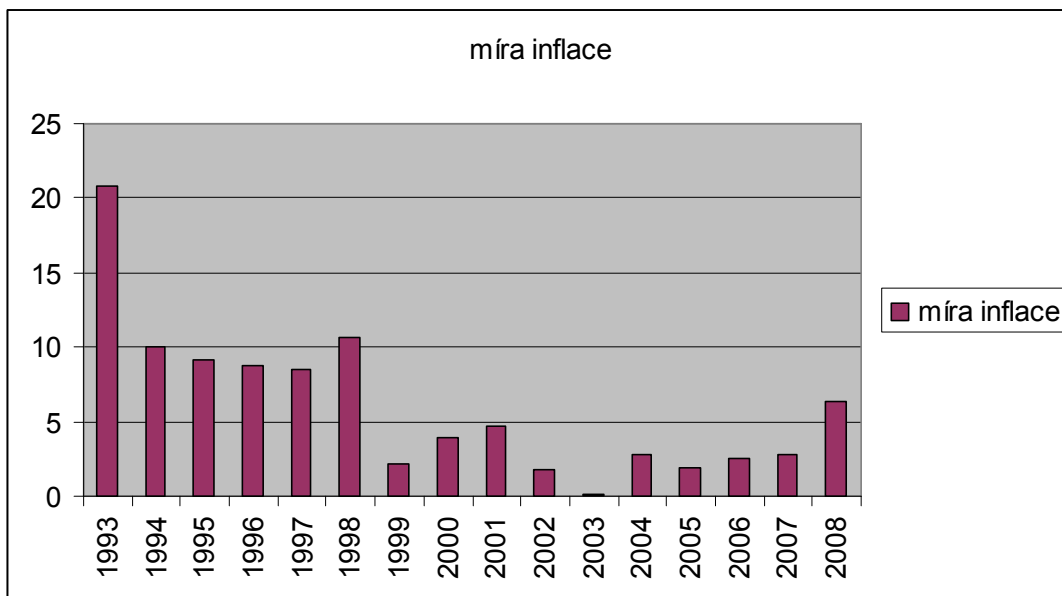
roky	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
míra inflace	20,8	10	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9
Hrubý domácí produkt v mld. Kč b.c.	1020,3	1182,8	1466,5	1567	1679,9	1839,1	2080,8	2189,2
(předchozí rok = 100) v % s.c.	100,1	102,2	105,9	104,3	99,2	98,8	101,3	103,6

pokračování

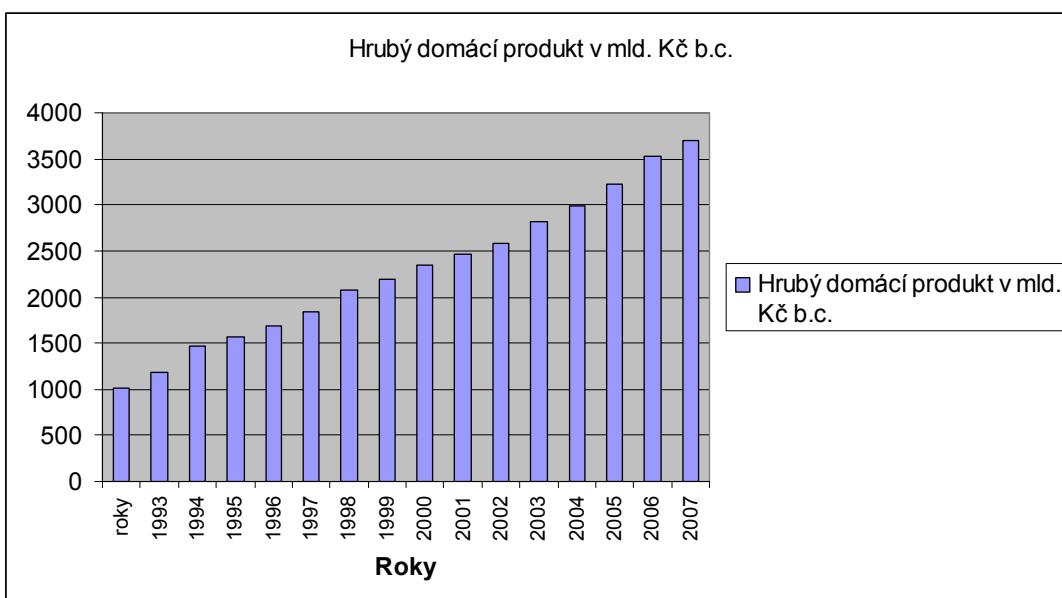
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3
2352,2	2464,4	2577,1	2814,8	2983,9	3222,4	3535,5	3689
102,5	101,9	103,6	104,5	106,3	106,8	106,1	102,5

Zdroj: ČSÚ

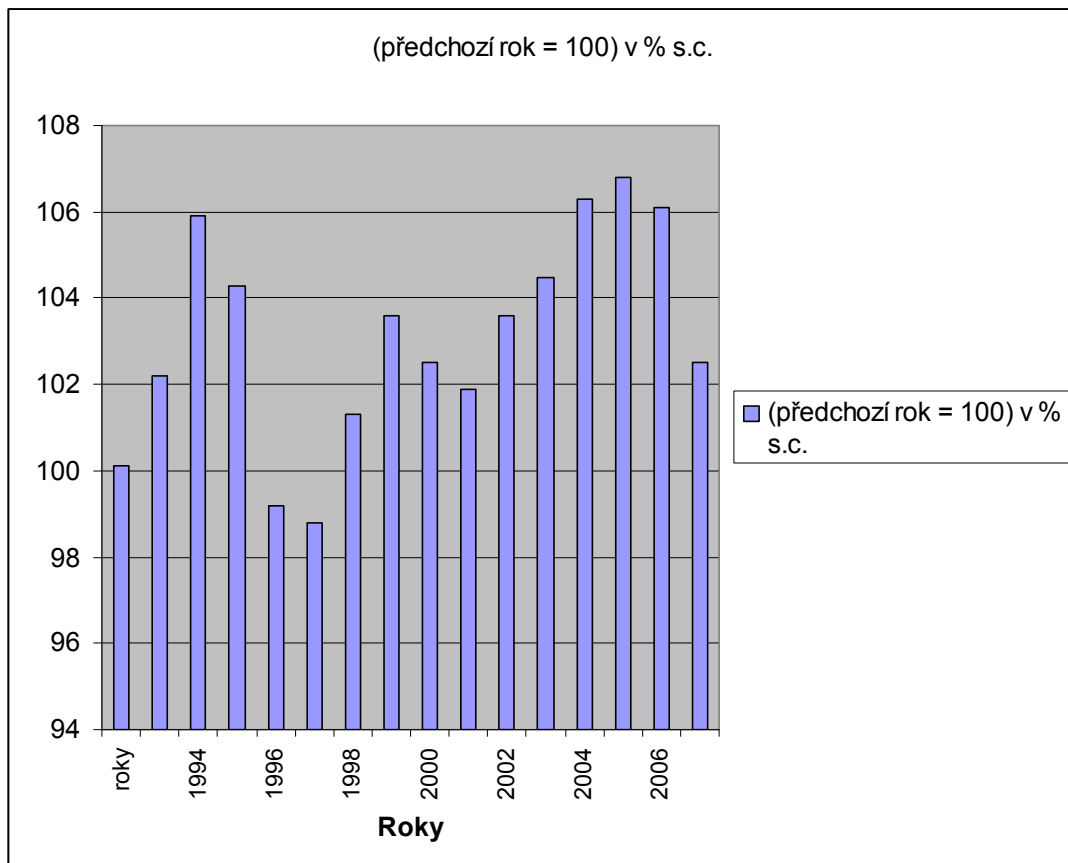

Zdroj: ČSÚ

Zdroj: ČSÚ

Zdroj: ČSÚ